

TEFTİŞTE KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÖNERİLER

Prof. Dr. A. Haydar Taymaz*

Sorunlar

Teftişin amacına ulaşmasını güçleştiren, engelleyen veya durduruc / her faktör bir sorunu oluşturur. Teftişte karşılaşılan sorunlar ilgili, araştırma bulgularından yararlanılarak, ayrıca Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü ve diğer kurumlarda müfettişler için düzenlenen seminerlerde uygulanan Sorun Saptama Tekniği ile saptanmıştır. Bu sorunların bir kısmı teftişe ilk defa başlandığı günden beri varlığını devam ettirmekte olmasına karşı hiç biri çözümsüz değildir. Aslında seminerlere katılan müfettişler de aşağıda maddeler halinde yazılı sorunlarla karşı kc rşiya bulunmalarına karşı büyük bir çoğunluğu görevlerinden memnun olduklarını belirtmişlerdir.

- 1) Kurumlarda teftişin amaç ve politikası, hiyerarşideki ve protoko daki yerinin belirlenmemiş olması,
- 2) Müfettişliğin kariyer bir meslek olarak sayılmaması, statü ve unvan kargaşasının bulunması,
- 3) Teftiş ile ilgili mevzuatın eski, dağınık, bazı durumlarda yetersiz olması, sık değişmesi, müfettişlere zamanına ulaşmaması,
- 4) Teftiş birimlerinin kurumda diğer birimlerle, diğer kurumların teftiş birimleriyle aralarında koordinasyon ve işbirliğinin olmaması,
- 5) Müfettiş seçme ve atama kriterlerinin belirsizliği, kuralların bezen çığnenmesi, mesleki güvencenin yetersiz olması,
- 6) Teftişte politik baskıların olması, özellikle iktidar değişikliklerinde bu tür sıkıntıların artması, özel amaçlarla yönlendirilmeye çalışılması bazen sözlü talimatlar verilmesi.
- 7) Yönetimin ve denetlenen personelin teftişe soğuk bakır ası. İşbirliğinden kaçırmaması, istememesi ve genelde olumsuz bir imajın olması,
- 8) Teftişin geçmişte sınırlı kalması, geleceğe yönelik olmaması, alıcınla ilgili yenilik ve gelişmelerin müfettişlere zamanında ulaştırılamaması.
- 9) Dış denetimlerde özel işletme personelinin olumsuz ve uygunsuz davranışları, buna karşı yaptırımların sınırlı olması,

* Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi.

- 10) Teftişte yöntem ve araçların getirilmemiş, kullanılan form ve raporların standardize edilmemiş, klavuzların hazırlanmamış olması.
- 11) Müfettişlerin sık yer değiştirmesi, turnelerde ve taşra teftişlerinde farklı koşul ve ortamlarda yaşamak zorunda kalması.
- 12) Kurumlarda müfettiş sayısının iş hacmine göre az olması, mesleki bir örgütlenmenin bulunmaması.
- 13) Müfettişler yurt içinde ve dışında yetiştirilme, inceleme ve araştırma yapma, yabancı dil öğrenme, kendini geliştirme olanaklarının sınırlı olması.
- 14) Teftiş ile ilgili yazılı kaynakların sınırlı olması, yenilikleri ve gelişmeleri kapsayan sürekli bir yayının olmaması.
- 15) Müfettişe denetleme ve soruşturma rolleri yanısıra, inceleme ve araştırma ile rehberlik ve mesleki yardım görevleri verilmesi, bu çalışmaların sınırlı olması.
- 16) Teftiş sonuçlarının ve personelin değerlendirilebilmesi için bilimsel yöntem ve araçların geliştirilmemiş, ölçütlerin saptanmamış olması.
- 17) Kurumlarda çalışan personelin iş-görev tanımlarının, görev, yetki ve sorumluluklarının belirlenmemiş, yeterliği elverişsiz personelin atanmış olması,
- 18) Bazen usulsüz ihbar ve şikayetlerin soruşturulmasının istenmesi, müfettişlere verilen soruşturmaların fazla ve bazılarının gereksiz olması.
- 19) Teftiş raporlarının yönetim tarafından gerektiği şekilde değerlendirilmemesi, önerilerin yerine getirilmemesi ve önlemlerin alınmaması, müfettiş tarafından izlenememesi.
- 20) Müfettişten çok yönlü hizmetler beklenmesi, müfettişler arasında da görüş farklılıklarının olması, müfettişlikten sabit göreve geçişte belirli kriterler olmaması.

Öneriler

Bir kurumun çalışmaları hakkında, nedir? nasıldır? ve ne? veya nasıl olmalıdır? sorularını cevaplandırmak üzere teftiş yapılır. İlk sorular gözlem ve incelemeyi ikinci gruptakiler bilimsel çalışma yapılmasını gerektirir. Teftişte karşılaşılan sorunlar önemsenir ve önlemler alınır, bir kısmı tamamen/bir kısmı önemli bir derecede çözülebilir. Aşağıda sıralanan öneriler yine literatür incelemesi, araştırma sonuçları ve seminerlerde grup çalışmalarından yararlanılarak geliştirilmiştir.

- 1) Kurumlarda teftiş birimleri en üst yönetim kademesine bağlı olarak örgütlenmeli, teftiş hizmetlerini yerine getirebilecek kadrolar sağlanmalı, gerekli yeterlikleri kazanmış elemanlar atanmalıdır.

- 2) Kurumlarda teftişin amaç ve politikası belirlenmeli, amaçları gerçekleştirecek yapı kurulmalı, işleyiş ilkeleri belirlenmelidir.
- 3) Teftiş ile ilgili kanun, tüzük, yönetmelik ve genelgeler biraraya getirilerek basılmalı, değişiklikler ve geliştirmeler müfettişlere ulaştırılmalıdır.
- 4) Müfettişlik kariyer bir meslek olarak kabul edilmeli, Teftiş hizmetleri sınıfı oluşturulmalı, bu konuda gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
- 5) Müfettişler mesleki oda şeklinde örgütlenmeli, dayanışma sağanmalı. Teftişin yapı ve işleyişi toplumun sosyal, ekonomik ve teknoojik gelişmesine uygun hale getirilmelidir.
- 6) Teftiş hizmetleri, yalnız müfettişlik için gerekli eğitimi görmüş, gerekli yeterlikleri kazanmış., müfettiş unvanı verilmiş elemanlar tarafından yerine getirilmelidir.
- 7) Müfettişlerin rahat ve huzurlu olmaları için özlük hakları görevler ile dengelenmeli, denetim tazminatları ve harcırahları doyurucu olmalı, ayrıca mesleki güvence sağlanmalıdır.
- 8) Kurumlarda teftiş birimi diğer birimlerle, ayrıca kurumların teftiş birimleriyle koordinasyon sağlanmalı, belirlenen esaslara göre işbirliği yapılmalıdır.
- 9) Diş teftiş ilkeleri ve müfettiş yetkileri yazılı metin haline getirilmeli, ilgili lilere ulaştırılmalı ve yaptırımlar uygulanmalıdır.
- 10) Yapılan teftişin sonuçları ve etkileri kurum personeline duyurulmalı, değerlendirme sonuçları hakkında bilgilendirilmeleri sağlanmalı, teftişe karşı olumsuz imaja son verecek çalışmalar yapılmalıdır.
- 11) Müfettişler alanları ile ilgili yerli ve yabancı basını, yenilikleri izleyebilmeli, yurt içinde ve yurt dışında inceleme ve araştırma yapmak için, meslekte gelişmeleri sağlanmalıdır.
- 12) Teftişte rehberlik ve mesleki yardım hizmetlerinin nasıl yerine getirebileceğini açıklayan kılavuzlar hazırlanmalı, ayrıca teftişle ilgili bilimsel çalışmaları ve gelişmeleri izleyebilen, yayabilen bir yayını ölmelidir.
- 13) Müfettişler teftiş sırasında personel ile işbirliği yapmalı, sorunlarını açıklamalarına ortam hazırlamalı, özölmesi için yardım etmelidir.
- 14) Teftiş edilen personele gerekli değer verilmeli, görevi güvence altında yürütmesi için, ortam sağlanmalı, siyasal bir hesaplaşma havası yaratılmamalıdır.

- 15) Teftiş sırasında cezalandırmadan çok ödüllendirici bir örgütsel iklim yaratılmalı, personelin işteki başarısına, güdülenmesine ve moralinin yükselmesine katkıda bulunulmalı,
- 16) Müfettişin kurum etkinliklerini ve personeli objektif olarak değerlendirebilmesi için bilimsel teknikler, ölçütler ve araçlar kullanılmalıdır.
- 17) Soruşturma konuları önceden dikkatle incelenmeli, müfettişlere; verilen soruşturmalar sınırlı tutulmalıdır.
- 18) Soruşturmalar yasa hükümlerine bağlı kalınarak, suç ve suçlu yaratmaya çalışılmadan yürütülmeli, suç saptandığında sorumlular ve yaptırımlar belirlenmelidir.
- 19) Önemli konularda yapılan soruşturma rapor ve fezlekeleri karar organlarına gönderilmeden önce teftiş kurulunda oluşturulacak tetkik müfettişleri tarafından incelenmelidir.
- 20) Teftiş raporlarındaki önerilerin yönetim tarafından uygulanması yasal bir zorunluluk haline; getirilmeli, gerektiğinde müfettiş tarafından izlenebilmelidir.

•ARAŞTIRMALAR

Altıntaş, Rasim,	<i>Liselerde Kurum Teftişi.</i> Yüksek Lisans Tezi, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi 1980.
Ank, Hüseyin.	<i>Türk Eğitim Sisteminde Adli ve İdari Soruşturma Teknikleri,</i> G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Ankara, 1990.
Başar, Hüseyin,	<i>Eğitim Müfettişinin Seçilmesi ve Yetiştirilmesi,</i> A.U. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 1985.
Bilir, Mehmet.	<i>Türk Eğitim Sisteminde Teftiş Alt Sisteminin Yapı ve İşleyişi,</i> A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi Ankara, 1991.
Burgaz, Berrin,	<i>Türk Eğitim Sisteminde Denetmenlerin Başarılı nı Etkileyen Nedenler,</i> H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü; J. Doktora Tezi. 1992.
Karagözoğlu, Galip,	<i>Türk Eğitim Düzeninde Bakanlık Müfettişlerinin Rç ü.</i> Doktora Tezi, Ankara, 1972.
Özdemir, Asım,	<i>Ortaöğretim Kurumlarında Denetim.</i> G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi, Ankara, 1990.
Yalçinkaya, Mustafa,	<i>Ortaöğretimde Ders Denetimi,</i> A. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 1992.